

2020-08-20

TJÄNSTESKRIVELSE
KFKS 2020/740

Kommunstyrelsens verksamhetsutskott

Rapporterade kränkningar till huvudmannen från Nackas kommunala förskolor och skolor vårterminen 2020

Förslag till beslut

1. Kommunstyrelsens verksamhetsutskott noterar informationen till protokollet.
2. Kommunstyrelsens verksamhetsutskott noterar även att Valfärd skolas verksamhetsstöd, genom uppsökande verksamhet, ska fortsätta stödja förskolorna och skolorna i att utveckla sina rutiner när det gäller att anmäla kränkande behandling till huvudmannen likaså i deras ansvar för att utreda och i förekommande fall vidta åtgärder för att förhindra fortsatta kränkningar.

Sammanfattning

Rektorer ska enligt 6 kap. 10 § skollagen (2010:800) anmäla att de inlett en utredning om att ett barn eller en elev kan vara utsatt för kränkande behandling till huvudmannen. Enligt fastställda rutiner ska en sammanställning av antal anmälningar per skola månadsvis redovisas till kommunstyrelsens verksamhetsutskott. Därtill ska även en sammanställning av totalt antal anmälningar per skola redovisas terminsvis tillsammans med en analys av de händelser om kränkande behandling som förekommer i verksamheterna.

Totalt har 451 anmälda händelser gällande kränkande behandling anmälts till huvudmannen under vårterminen 2020. Anmälningarna till huvudmannen har ökat under vårterminen 2020 jämfört med höstterminen 2019 då 325 anmälningar lämnades till huvudmannen. Ökningen under vårterminen 2020 beror främst på att Vilans skola satsat på ett flertal kompetensutvecklingsinsatser som inneburit att de befintliga rutinerna vad gäller att anmäla händelser om kränkande behandling till huvudmannen i högre grad har efterlevts.

Med undantag för vissa terminer har antal anmälningar succesivt ökat sedan 2015 vilket till stor del beror på att Valfärd skolas verksamhetsstöd kontinuerligt och vid behov stöttat verksamheterna i arbetet med kränkande behandling både vad gäller rutiner och arbetssätt. De riktade stödsatser som Valfärd skolas verksamhetsstöd genomfört under tidigare år (2015–2019) har framför allt handlat om stöd i form av samtal och dialog med rektorer

samt gemensamma genomgångar av rutiner och arbetsprocessen. Stödet har mottagits väl av rektorer och de har upplevt att det har förtydligat hur viktigt arbetet gällande kränkande behandling är och fått ökad förståelse för hur arbetet ska gå till. Verksamhetsstödet kan dock, med den framtagna statistiken som framgår i denna rapport som grund, konstatera att arbetet behöver fortgå för att ge ett önskat resultat i form av ökat antal anmälningar till huvudmannen från fler av Nackas kommunala förskolor och skolor.

Välfärd skolas verksamhetsstöd planerar därför att under läsåret 20/21 arbeta med uppsökande verksamhet hos de skolor som identifierats kan ha behov av stöd i arbetet med kränkande behandling. Detta arbete har redogjorts för i tjänsteskrivelsen KFKS 2020/135 och som kommunstyrelsens verksamhetsutskott beslutade om den 28 april 2020.

Den kommungemensamma webbportalen, där förskolor och skolor anmäler händelser om kränkande behandling, har enligt verksamhetsstödet varit en framgångsfaktor med hänvisning till det ökande antalet anmälningar. Med webbportalen har anmälningsförfarandet förenklats samtidigt som den ger verksamheterna processtöd i handläggningen av ärenden gällande kränkande behandling.

Inför höstterminen 2020 omarbetas webbportalens innehåll i syfte att ytterligare förenkla anmälningsförfarandet. Vidare syftar förändringen i webbportalens struktur till att ge ett ökat stöd och förtydligande av arbetsprocessen när det gäller de olika stegen i handläggningen av händelser som rör kränkande behandling.

Ärendet

Kommunstyrelsen beslutade den 11 januari 2016 (KFKS 2015/786–003) om rutiner när det gäller handläggningen av händelser gällande kränkande behandling. I dessa framgår bland annat att Välfärd skolas verksamhetsstöd ska sammanställa totalt antal anmälda händelser per skola som, tillsammans med en analys, ska rapporteras till kommunstyrelsens verksamhetsutskott terminsvis. Syftet är att huvudmannen ska få en övergripande bild av hur förskolorna och skolorna arbetar med att anmäla kränkande behandling likaså en bild av kränkningarnas karaktär.

Skolornas arbete mot diskriminering och kränkande behandling ska genomföras på två nivåer.

1. Förebyggande och proaktivt planeringsarbete mot diskriminering och kränkande behandling och därvid årligen per förskole- och skolenhet upprätta en årlig plan mot diskriminering och kränkande behandling.
2. Reaktiva åtgärder när en kränkande behandling sker.

Förebyggande arbete för att motverka och förhindra att kränkningar sker – verksamhetens årliga plan

Förskolan och skolan ska arbeta med förebyggande åtgärder mot diskriminering och kränkande behandling. Varje enskild förskole- och skolenhet ska årligen upprätta en plan mot diskriminering och kränkande behandling (6 kap. 8 § skollagen). Planen ska innefatta en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska också innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande läsåret. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

I augusti 2020 har webbportalen där förskolor och skolor anmäler kränkande behandling till huvudmannen uppdaterats. Den nya strukturen för webbportalen syftar till att underlätta anmälningsförfarandet med en förenkling av själva anmälningsdelen och en tydlighet i att skolan därefter utreder och i förekommande fall vidtar åtgärder vid en eventuell kränkning. Förskolor och skolor kan även använda den webbaserade anmälningsportalen för att ta ut statistik och uppgifter kring händelser som under året har inträffat i verksamheten. Underlaget kan ligga till grund för verksamheternas årliga arbete med att utvärdera och analysera föregående års arbete med kränkande behandling.

Ansaret för att anmäla, utreda och vidta åtgärder gällande kränkande behandling

När personalen i förskolan eller skolan får kännedom om att ett barn eller en elev kan vara utsatt för diskriminering eller kränkande behandling är personalen skyldiga att anmäla det till rektorn. Rektorn ska i sin tur skyndsamt lämna en anmälan om detta till huvudmannen (6 kap. 10 § skollagen 2010:800). Huvudmannen är skyldig att se till att ärendet skyndsamt utreds och i förekommande fall att åtgärder vidtas för att förebygga och förhindra diskriminering och kränkande behandling (6 kap. 7 § skollagen). Huvudmannen har därvid ett ansvar för att hålla sig informerad om verksamheternas anmälningar om kränkande behandling.

Huvudmannen kan delegera utredningsansvaret till rektor. Enligt punkt 11.2 i kommunstyrelsens delegationsordning har detta ansvar delegerats till rektor. Rektorn kan vidaredelegera ansvaret för att lämna en anmälan till huvudmannen till någon annan personal i sin verksamhet. Även utredningsansvaret kan vidaredelegeras samt beslut om åtgärder.

Rektorn är dock ansvarig för att arbetet sker i enlighet med gällande bestämmelser, och behöver därför ha rutiner för att hålla sig informerad för att kunna stödja och leda personalen i dessa frågor. Vid upprättandet av den årliga planen mot diskriminering och kränkande behandling ska rektorn besluta om vilka åtgärder som förskolan eller skolan ska vidta under läsåret för att förebygga och motverka diskriminering och kränkande behandling. Bedömningen av vilka åtgärder som förskolan eller skolan behöver vidta bygger på en utvärdering och analys av bland annat anmälda kränkningar under föregående läsår.

Normalt ska alla händelser om kränkande behandling som personalen och rektorn får kännedom om anmälas till huvudmannen. Rektorn (personalen) ska inte värdera hur

allvarlig en händelse är innan en anmälan lämnas. Det krävs heller inte några bevis för händelsen innan en anmälan lämnas. En sådan värdering sker efter att skolan har utrett händelsen och bedömt att det förekommit kränkande behandling i skollagens mening. Utifrån vad som framkommit om händelsen ska sådana åtgärder som skäligen krävs vidtas för att förhindra fortsatta kränkningar.

Barnets eller elevens upplevelse av att vara utsatt för kränkande behandling är central i skolans utredning av händelsen. Trots det kan en utredning av en händelse visa att det i skollagens mening inte förekommit en kränkande behandling. Exempelvis är en berättigad tillsägelse från en lärare, som är skyldig att även beakta andra elevers rätt till trygghet och studiero och skolans ordningsregler, vanligtvis inte en kränkande behandling. Det beror självklart på hur tillsägelsen har gått till. Skolan kan inte avsluta ett ärende utan att ha genomfört en utredning och tagit ställning till om en händelse utgör en kränkande behandling i skollagens mening eller ej. Om det handlar om kränkande behandling i skollagens mening ska ärendet inte avslutas förrän skolans åtgärder gett önskat resultat i form av att kränkningen har upphört.

Om kränkningen innefattar våld och hot enligt arbetsmiljölagen behöver även en anmälan göras enligt KIA-systemet¹. Om kränkningen inte riktat sig mot elever utan mot anställda kan en anmälan behöva göras till Arbetsmiljöverket enligt de rutiner som finns för allvarligare tillbud.

När en anmälan normalt inte behöver lämnas till huvudmannen

Det är bara om en händelse om kränkande behandling skett i samband med förskole- eller skolverksamheten som en anmälan ska lämnas till huvudmannen. Barn som är yngre än ca fyra år anses inte ha en sådan mognad för att förstå att ett visst beteende kan vara oönskat och kränkande. Genom praxis framgår att tillsynsmyndigheterna ser sådana händelser som brister i tillsynsansvaret och brister i förskolans pedagogiska och förebyggande arbete.

När en händelse om kränkande behandling anmäls till Skolinspektionen eller Barn- och elevombudet

Vid en anmälan till Skolinspektionen eller Barn- och elevombudet alternativt Diskrimineringsombudsmannen om att ett barn eller elev varit utsatt för kränkande behandling eller diskriminering på förskolan eller skolan inleder vanligtvis myndigheten en utredning och begär in ett yttrande från huvudmannen gällande det enskilda elevärendet. I sådana yttranden ska huvudmannen dels redogöra för hur förskolan eller skolan har agerat utifrån gällande bestämmelser, det vill säga om och när händelsen anmäldes till rektorn respektive till huvudmannen. Vidare ska en redogörelse för hur verksamheten har utrett händelsen lämnas tillsammans med ett ställningstagande om huvudmannen anser att barnet eller eleven varit utsatt för kränkande behandling i skollagens mening. Om så är fallet begär myndigheten även en redogörelse för vilka åtgärder som förskolan eller skolan vidtagit för

¹ KIA är ett rapporteringssystem för tillbud, arbetsskador, riskobservationer och säkerhetsincidenter.

att förebygga och förhindra fortsatta kränkningar. Om den utredande myndigheten i samband med en utredning av ett enskilt elevärende bedömer att det kan finnas generella brister i verksamheten när det gäller arbetet mot diskriminering och kränkande behandling kan de parallellt inleda en tillsynsutredning gentemot hela förskolans eller skolans verksamhet samt även gentemot huvudmannen.

Vanligtvis får huvudmannen då ett föreläggande att vidta åtgärder för att rätta till eventuella brister. Om bristerna därefter fortfarande kvarstår kan myndigheten besluta om att förelägga huvudmannen att vid vite vidta åtgärder. När det gäller Barn- och elevombudet kan de utkräva skadestånd för en enskild elev eller ett barn. Diskrimineringsombudsmannen kan även utkräva diskrimineringsersättning för en enskild elev eller ett barn.

Sammanställning av förskolorna och skolornas anmälningar till huvudmannen (Välfärd skola) vårterminen 2020.

Om redovisningen

De anmälningar som görs är känsliga beroende av händelsernas karaktär och med hänsyn till de inblandades integritet. Det är viktigt att de inblandade inte kan identifieras genom uppgifterna nedan då det skulle kunna vara till men för den enskilda individen. Därför redovisas endast antal anmälningar per enhet och händelsernas karaktär på ett mycket övergripande sätt så att det inte går att koppla specifika händelser till vissa enheter och barn/elever.

Utvecklingen av antalet anmälda kränkningar i Nackas kommunala skolor sedan 2015

	Antal förskolor	Antal grundskolor	Antal gymnasieskolor	Totalt antal anmälningar
Höstterminen 2015	0	43	0	43
Vårterminen 2016	2	21	0	129
Höstterminen 2016	0	16	0	274
Vårterminen 2017	2	17	1	186
Höstterminen 2017	2	19	2	245
Vårterminen 2018	3	18	3	300
Höstterminen 2018	3	20	3	279
Vårterminen 2019	3	19	1	273
Höstterminen 2019	2	17	3	325
Vårterminen 2020	3	17	2	454

Kommentar: Antal anmälningar om händelser gällande kränkande behandling i grundskolorna har successivt ökat med undantag för vissa terminer, se tabell.

Antal anmälningar per förskola och skola vårterminen 2020.

Enheter redovisas i alfabetisk ordning.

Enhetsnamn	Antal anmälningar	Antal barn/elever	Relation anmälningar barn/elevantal
Björknäs skola/Centrumskolan	16	1187	0,01
Boo Gårds skola	9	527	0,02
Bäckalidens förskola	1	81	0,11
Ekliden	17	865	0,02
Ektorps skola/Borgvalla skola	2	420	0,004
Igelboda skola	8	322	0,02
Jarlabergs skola	14	154	0,09
Järla skola	38	697	0,05
Myrsjöskolan	22	1273	0,02
Nacka gymnasium S	2	1083	0,001
Neglinge skola	1	378	0,003
Orminge skola	3	363	0,008
Samskolan	21	828	0,03
Saltsjö-Duvnäs	14	358	0,04
Sickla skola	36	500	0,07
Sigfridsborgsskolan	29	711	0,04
Skuru skola	19	528	0,03
Stavsborgsskolan	21	606	0,03
Sågtorpsskolan	19	533	0,04
YBC	1	528	0,002
Vilans förskola	6	151	0,04
Vilans skola	154	249	0,6
Ältadalens förskola	1	171	0,006
Totalt	454	12 513	0,04

Kommentar: Under vårterminen har antal anmälningar ökat främst från Vilans skola men också från Järla skola samt Sickla skola. Antal anmälningar bör relateras till antal elever på förskolan och skolan. De förskolor och skolor som inte återfinns i tabellen har inte anmält några händelser om kränkande behandling till huvudmannen.

Antal anmälda händelser om kränkande behandling vårterminen 2020 fördelat per skolform och årskurser.

Skolform/stadie	Antal anmälda kränkningar under höstterminen 2019	Antal anmälda kränkningar under vårterminen 2020
Förskola	2	8
Förskoleklass	32	21
Åk 1–3	88	225
Åk 4–6	154	153
Åk 7–9	41	44
Gymnasieskola	7	3

Kommentar: Flest antal anmälningar gäller elever i årskurs 1–3 och årskurs 4–6.

Sammanfattande analys av statistiken

Av de 454 anmälda händelserna under vårterminen 2020 har 297 ärenden avslutats under samma termin. Det innebär att 155 ärenden fortfarande pågår. Orsaker till att ärenden fortfarande pågår kan handla om att förskolan eller skolan behöver fortsätta arbetet med att pröva olika åtgärder för att stoppa kränkningarna eller att verksamheten inte kunnat konstatera att vidtagna åtgärder långsiktigt gett önskat resultat. Det kan också handla om att verksamheternas rutiner behöver utvecklas när det gäller att avsluta ärenden i webbportalen när skolan kommit tillrätta med händelserna.

Anmälningarna under vårterminen rör i princip uteslutande kränkningar där elever utsätter varandra. Det vanligaste är att en enskild elev utsätter en annan enskild elev. Det förekommer dock att flera elever har omnämnts utsätta en eller flera andra elever. Fysiska kränkningar är vanligast förekommande, men det är inte ovanligt att de fysiska kränkningarna har startat med verbala kränkningar. I 17 händelser har etnisk tillhörighet angetts som grund till kränkningen. I fyra av de anmälda händelserna har funktionsnedsättning angetts vara grund till kränkningen, och i fem händelser har kränkningen handlat om kön och sexuell läggning.

I 167 av de anmälda händelserna framgår att kränkningen har upprepats. Det bör beaktas att ett upprepat oönskat beteende hos en elev inte alltid riktas mot en och samma individ. Det är vanligt att en elevs oönskade beteende kan rikta sig till olika och flera elever samt vid olika tillfällen. Varje händelse anmäls dock som ett eget ärende i webbportalen.

Av uppgifterna som förskolor och skolor lämnar i webbportalen om händelserna framgår att kränkningarna sker på många olika platser på skolorna, exempelvis i klassrummet eller på skolgården, samt på fritidshemmet mm. I vissa av händelserna omnämns också att kränkningarna skett via sociala medier. Det är av vikt att förskolorna och skolorna

analyserar de anmälningar om händelser gällande kränkande behandlingar som de lämnat i webbportalen. Verksamheterna kan använda informationen i sin utvärdering inför arbetet med att besluta om åtgärder för att förebygga och motverka diskriminering och kränkande behandling. Utvärderingen och besluten om åtgärder bör föras in i förskolan och skolans plan mot diskriminering och kränkande behandling. Exempelvis är en analys av var kränkningar riskerar att uppstå på förskolan och skolan viktig för att kunna besluta om adekvata förebyggande åtgärder.

Av den redovisade statistiken för vårterminen 2020 framgår att det är framförallt Vilans skola som under vårterminen ökat i antal anmälningar till huvudmannen. Valfärd skolas verksamhetsstöd bedömer att orsaken är att skolans rektor har, efter ett föreläggande från Barn- och elevombudet, satsat på ett flertal kompetensutvecklingsinsatser som inneburit att de befintliga rutinerna vad gäller att anmäla händelser om kränkande behandling till huvudmannen i högre grad har efterlevts. Verksamhetsstödet har under vårterminen 2020 avsatt tid för att stödja skolan i detta arbete samt i det konkreta arbetet med specifika händelser gällande kränkande behandling. Skolan anmäler därför sedan mars 2020 alla händelser om kränkande behandling till huvudmannen.

Det är viktigt att betona vissa av de händelser som anmälts i webbportalen har, efter skolans utredning, visat sig inte utgöra kränkande behandling i skollagens mening och ärendena har då avslutats. Majoriteten av de anmälda händelserna har visat sig utgöra kränkande behandling i skollagens mening och åtgärder har vidtagits för att förhindra fortsatta kränkningar. Av skolans 154 anmälda händelser har 138 ärenden avslutats under vårterminen. Det innebär att skolan har 16 pågående kränkningsärenden inför höstterminen 2020. Valfärd skolas verksamhetsstöd bedömer att det är ett rimligt antal händelser om kränkande behandling i förhållande till elevantalet. Skolan behöver dock fortsätta arbetet med att vidta ytterligare åtgärder för att förhindra att kränkningarna fortsätter under läsåret 20/21 och kommer vid behov att fortsätta stödja skolan i detta arbete.

Enligt praxis anses barn yngre än ca fyra år inte ha de insikter och den mognad som behövs för att kunna förstå att ett visst beteende är oönskat och kan vara kränkande. Det som är av vikt för förskolorna är att fokusera på verksamhetens förebyggande och pedagogiska arbete i frågorna och på sitt tillsynsansvar. Förskolans rektor får i varje enskilt fall bedöma om en händelse är av den karaktären att händelsen ska anmälas som kränkande behandling till huvudmannen. Anmälningar ska alltid lämnas från förskolan om en händelse gäller att en personal kränker ett barn.

Valfärd skolas bedömning

Valfärd skolas verksamhetsstöd vill i sammanhanget betona att barn och elever generellt sett upplever att de är trygga i Nackas kommunala förskolor och skolor. Av kundundersökning 2020 framgår att 96 procent av vårdnadshavarna till barn i förskolan anser att barnen är trygga i förskolan. När det gäller elever i grundskolan upplever 89 procent att de är trygga i

skolan och att deras skola bedriver ett arbete för att motverka diskriminering och kränkande behandling. Det kan konstateras att verksamheternas förebyggande arbete generellt sett håller en hög nivå.

Det är endast de förskolor och skolor som har anmält händelser om kränkande behandling som återfinns i statistiken. Även om antal anmälda kränkningar har ökat under vårterminen 2020 jämfört med tidigare läsår så är det främst tre grundskolor som står för ökningen. Verksamhetsstödet bedömning är att det fortfarande saknas anmälningar från förskolor, men särskilt från grundskolorna och gymnasieskolorna.

De riktade stödsatser som Valfärd skolas verksamhetsstöd genomfört under tidigare år (2015–2019) har framför allt handlat om stöd i form av samtal och dialog med rektorer samt gemensamma genomgångar av rutiner och arbetsprocessen. Barn- och elevombudet genomförde även en utbildning för alla skolledare inom Valfärd skola. Stödet har mottagits väl av rektorerna som återkopplat om att detta stöd inneburit förtydliganden om hur viktigt arbetet gällande kränkande behandling är och att de också fått en ökad förståelse för hur arbetet ska gå till. Verksamhetsstödet kan dock, med den framtagna statistiken som grund, konstatera att arbetet behöver fortgå för att ge ett önskat resultat i form av ökat antal anmälningar till huvudmannen från fler av Nackas kommunala förskolor och skolor.

Verksamhetsstödet slutsats att det finns förskolor och skolor som behöver utveckla arbetet med kränkande behandling. Valfärd skolas verksamhetsstöd kommer därför att inleda ett arbete med uppsökande verksamhet vilket redogjorts för i tjänsteskrivelsen KFKS 2020/135 och som kommunstyrelsens verksamhetsutskott beslutade om den 28 april 2020.

Övrig information

Nacka kommun har, som huvudman för Nackas kommunala förskolor och skolor, i några beslut från Skolinspektionen, fått kritik och förelagts att vidta åtgärder på generell nivå i frågan om att säkerställa att ett par grundskolor vidtar åtgärder i arbetet med kränkande behandling. Vidare har vissa grundskolor i enskilda elevärenden fått kritik och förelägganden av både Skolinspektionen och Barn- och elevombudet vad gäller bristande rutiner för att anmäla och utreda händelser gällande kränkande behandling. Under våren 2020 har en skola förelagts av Barn- och elevombudet när det gäller att vidta åtgärder för att upprätta en lagenlig plan mot diskriminering och kränkande behandling.

Ekonomiska konsekvenser

Rektors ansvar för att anmäla händelser gällande kränkande behandling till huvudmannen följer av 6 kap. 10 § skollagen (2010:800). Detta ansvar har varit föremål för prövning både hos Skolinspektionen, Barn- och elevombudet samt hos domstolar vilket resulterat i en omfattande praxis på området. Förskolorna och skolornas arbete med att efterleva gällande bestämmelser och praxis på området ska rymmas inom verksamheternas ordinarie finansiering.

Webbportalen för att anmäla händelser gällande kränkande behandling till huvudmannen kostade ca 80 000 kr när den utvecklades och infördes 2015. Webblösningen har därefter utvecklats vidare med ytterligare kostnader som följd men som varit försumbara. Den uppdatering som genomförts inför höstterminen 2020 har kostat ca 60 000 kr.

Konsekvenser för barn

Alla barn och elever har rätt att känna sig trygga i sin förskola och skola. Det är av stor vikt att förskolor och skolor bedriver ett systematiskt arbete för att förebygga och motverka diskriminering och kränkande behandling likaså att anmäla, utreda och vidta åtgärder när händelser om kränkande behandling ändå sker. Att barn och elever känner sig trygga och mår bra i förskolan och i skolan är en viktig förutsättning för att kunna nå de fastställda målen för respektive verksamhet men också för deras framtida hälsa. Huvudmannen behöver därför också få en god uppfattning om hur verksamheterna bedriver sitt arbete, då huvudmannen är ytterst ansvarig för att säkerställa alla barn- och elevers rätt till trygghet och studiero.

Helena Ekwall
Chef Verksamhetsstöd
Välfärd skola

Ann Louise Thögersen
Utbildningsstrateg
Välfärd skola